

ლიტერატურა და ლიტერატურის თეორია Literature and Literary Theory

„კადიმა“ - ეთნოკულტურული დიალოგის პლატფორმა

გურანდა გობიანი

ქუთაისის უნივერსიტეტი
ელ. ფოსტა : gobianiguranda78@gmail.com
<https://doi.org/10.52340/lac.2024.32.14>

SJIF 2024: 8.268

დრამატული დასი „კადიმა“ შეიქმნა 1920-იან წლებში თბილისში, ცნობილი ქართველი ებრაელი მწერლის, დრამატურგისა და საზოგადო მოღვაწის, გერცელ ბააზოვის ხელმძღვანელობით. დასის სახელი ებრაულ ენაზე „წინსვლას“ ნიშნავს და ასახავს სიონისტურ და ეროვნულ იდეებს. „კადიმას“ მისია იყო ებრაული კულტურისა და ენის შენარჩუნება, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო საბჭოთა ეპოქაში, როცა ივრითზე სწავლება და სხვა ეროვნული ნიშნები შეზღუდული იყო.

„კადიმა“ ჩამოყალიბდა „ლარიზ ებრაელთა 102-ე სკოლის“ ბაზაზე, რომელიც ბააზოვის ხელმძღვანელობით დაარსდა თბილისში 1921 წელს და ივრითის, ებრაული ისტორიისა და ლიტერატურის სწავლების ცენტრად იქცა. ეს სკოლა მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა ქართველი ებრაელების განათლებისა და თვითმყოფადობის შენარჩუნებაში, თუმცა საბჭოთა ხელისუფლებამ მალევე აკრძალა ივრითზე სწავლება. ამის მიუხედავად, „კადიმას“ მეშვეობით ბააზოვმა შეძლო, შეენარჩუნებინა ებრაული კულტურის ნაწილი და ხელი შეეწყო ქართულ-ებრაულ ინტერკულტურულ ურთიერთობების განვითარებისათვის.

დასმა არა მხოლოდ ებრაული, არამედ ქართული საზოგადოებაც ჩართო კულტურულ დიალოგში. დასის მიერ დადგმულ სპექტაკლებში იგრძნობოდა ქართული და ებრაული თემატიკის სინთეზი, რაც ხელს უწყობდა ორ კულტურას შორის ურთიერთგაგებისა და ტოლერანტობის განვითარებას. დოღო ანთაძისა და შალვა დადიანის მხარდაჭერით „კადიმა“ სცენაზე აცოცხლებდა როგორც ებრაულ, ისე ქართული კულტურის ელემენტებს, რაც აუდიტორიას საშუალებას აძლევდა, უკეთ გაეცნო და დაეფასებინა ორივე კულტურა.

„კადიმას“ ისტორიული მნიშვნელობა იმაში მდგომარეობს, რომ მან ქართულ-ებრაულ ინტელექტუალურ სივრცეში მნიშვნელოვანი კვალი დატოვა და ხელი შეუწყო ორ საზოგადოებას, ორ თემს შორის მეგობრული კავშირისა და ეთნოკულტურული დიალოგის გაძლიერებასა და გაღმავებას, რაც იმ პერიოდისთვის უნიკალური და უპრეცედენტო მოვლენა იყო.

საკვანძო სიტყვები: ეთნოკულტურული დიალოგი, ქართულ-ებრაული დიასპორა, „კადიმა“, თვითმოქმედი დასი, ინტერკულტურული კომუნიკაცია

სიტყვა „კადიმა“ (קדימה) ებრაულ ენაზე ნიშნავს „წინსვლას“ ან „წინ“. ეს სიტყვა დაკავშირებულია პროგრესის, განვითარების და მიზნისკენ სვლის იდეასთან. „კადიმა“ ებრაელთა შორის ხშირად გამოიყენებოდა როგორც მოძრაობის ან ორგანიზაციის დასახელება, რომელიც სიონისტური იდეების გავრცელებას და ებრაელთა ეროვნულ იდენტობას უკავშირდებოდა.

საქართველოში „კადიმა“ გახდა დასის სიმბოლო, რომელიც მიზნად ისახავდა ებრაული კულტურის და ენის შენარჩუნებასა და პოპულარიზაციას, რომელმაც მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ეთნო-ინტერკულტურული ურთიერთობების განმტკიცებაში, განსაკუთრებით, ებრაულ და ქართულ საზოგადოებებს შორის კავშირების გაღრმავების კუთხით, შექმნა პლატფორმა, რომელიც აძლევდა საშუალებას აუდიტორიას გაეცნო ებრაული კულტურის ფესვები, ტრადიციები და ყოველდღიური ცხოვრება. დასი მიმართული იყო როგორც ებრაული თემატიკის, ისე ქართული კულტურული ელემენტების წარმოჩენაზე, რაც საშუალებას აძლევდა ორივე საზოგადოებას დაენახა საკუთარი თავის ასპექტები და გაეზიარებინათ ერთმანეთისთვის განსხვავებული ტრადიციები და ღირებულებები.

საქართველოში პირველი ებრაული დასი „კადიმა“ დაარსდა თბილისში, „ღარიბ ებრაელთა 102-ე სკოლის“ ბაზაზე, ცნობილი საზოგადო მოღვაწისა და ებრაელთა სულიერი ლიდერის, რაბინ დავით ბააზოვის (1988-1947) შვილის, ასევე ცნობილი ქართველი ებრაელი მწერალის, დრამატურგისა და საზოგადო მოღვაწის, გერცელ ბააზოვის (1904-1938) ხელმძღვანელობით. „კადიმას“ შესახებ არსებული ცნობები უმთავრესად ებრაული და ქართული კულტურული ისტორიის ნაშრომებშია მოცემული. სამწუხაროდ, ამ დასზე არსებული ისტორიული წყაროები მწირია და მათი მოძიება, ძირითადად, შესაძლებელია საქართველოს ისტორიის მუზეუმებში, ბიბლიოთეკებში და ასევე ადგილობრივ ებრაულ თემთან დაკავშირებულ არქივებში.

სკოლა, რომელიც „ღარიბ ებრაელთა 102-ე სკოლის“ სახელწოდებით არის ცნობილი, დაარსდა 1921 წელს, თბილისში, კაშენის ქუჩაზე, გერცელის თაოსნობითა და უშუალო ხელმძღვანელობით. აქ ის ასწავლიდა ივრითს, ებრაულ ისტორიას და ლიტერატურას, რისი უფლებაც ხელისუფლებისაგან გამოუთხოვია და მიუღია კიდევ, თუმცა, სამწუხაროდ, გასაგები მიზეზების გამო, ხანმოკლე დროით. მალევე, დროებით, სტრატეგიული მიზნებიდან გამომდინარე, გარკვეულ კომპრომისებზე წასული ძალადობითა და სისხლით მოსული ხელისუფლება, ააშკარავებს თავის ნამდვილ, მზაკვრული ზრახვებს, რაც, უპირველეს ყოვლისა, ერების ასიმილაციას გულისხმობდა და კრძალავს ივრითზე სწავლებას, ყოველგვარი ეროვნულის გამოვლენა სკოლებში, რაც უკვე ნათელს ხდიდა შემდგომ ბედს წერა-კითხვის უცოდინარობის სალიკვიდაციო ცენტრისა და თეატრალური დასისაც. ესთერ თეთრუაშვილი გულისტკივილით იგონებს აღნიშნულ პერიოდს: „კლასში გერცელი შემოვიდა, მაგრამ არა ის გერცელი, რომელსაც ჩვენ ვიცნობდით, მუდამ მომღიმარს, მხიარულს. დღეს ის დაღონებული იყო, მდუმარე. გვამცნო რომ დღეიდან ჩვენი დედაენის, ივრითის, სწავლა გვეკრძალებოდა. თითქოს მეხი დაგვეცაო, ისე ვიგრძენით თავი ნორჩებმა. ღელავდა ჩვენი მასწავლებელი და ვღელავდით ჩვენც. `რატომ? რატომ უნდა იყოს ასე?... ვფიქრობდით ყველა...“ [ბააზოვი, 2000: 358].

დავუბრუნდეთ 102-ე სკოლას. თუ ადრე არ იცოდნენ სკოლა რა იყო, მერხი თვალთ არ ენახათ, დღეს ებრაელი ბავშვების უმრავლესობა სკოლის კედლებს შუა აღმოჩნდა, მერხებს მიუსხდა და სწავლას დაეწავა. „სინამდვილეში, – აღნიშნავს ესთერ თეთრუაშვილი, – ეს სკოლა ებრაელ ბავშვთა ავტონომია იყო. აქ მარტო ებრაელი ბავშვები სწავლობდნენ“ [ბააზოვი, 2000: 358], ყოფილი მოსწავლე გულისტკივილით იგონებს, რომ ამ სკოლას ჩამორჩენილთა სკოლას ეძახდნენ, თუმცა იმასაც დასძენს, რომ აქ სწავლისა და აღზრდის საქმეს მყარი საძირკველი გააჩნდა და რომ აქვე აღიზარდნენ მიერ ბააზოვი და კიდევ მრავალი ღირსეული ადამიანი. 102-ე სკოლაში სწავლობდა აგრეთვე მწერლის უმცროსი დაც, პოლინა ბააზოვი, რომელიც ხაზგასმით აღნიშნავს სასწავლებელში მომუშავე ქართველ მასწავლებელთა საუკეთესო დამოკიდებულებას ებრაელი ბავშვებისადმი.

გერცელის გამოჩენას, როგორც ყოფილი მოსწავლეები აღნიშნავენ, რაღაც განსაკუთრებული მუხტი შეჰქონდა სკოლაში და ყოველთვის თავდაუზოგავი სწავლისაკენ მოუწოდებდა ბავშვებს, რამეთუ კარგად იცოდა, რომ მხოლოდ განათლებისა და ცოდნის გზით შესძლებდნენ ქართველი ებრაელები უმცირებისა და უკულტურობის წუმპედან ამოსვლას. გერცელს აქვე ჩამოყალიბებული ჰქონდა პატარა დრამატული წრე. „მისი რეჟისორობით ბავშვები ისეთ აქტიორებად იქცნენ, რომ მაყურებელთა სიცილი დარბაზს აყრუებდა თუ ისინი კომედიას თამაშობდნენ, დრამის შემთხვევაში დულდნენ და გადმოდოდნენ ცრემლები“ [ბააზოვი, 2000: 357]. ტარდებოდა ლიტერატურული საღამოები, ახდენდნენ ნაწარმოებთა ინსცენირებებს, ასამართლებდნენ მოქმედ გმირებს, იდგებოდა სპექტაკლები ებრაელთა ცხოვრებიდან, ისმოდა ებრაული სიმღერები. თანდათან მწიფდებოდა აზრი ცალკე, უფრო ფართო მასშტაბის დრამატული დასის ჩამოყალიბების შესახებ.

1924 წლის 3 თებერვალს აღნიშნული სკოლის მოსწავლეთა მიერ გამართულ ლიტერატურულ საღამოს საკმაოდ მაღალი შეფასება მიეცა. ჟურნალ „თეატრი და ცხოვრების“ ხელმძღვანელმა – იოსებ იმედაშვილმა – მათ საქმიანობას, კულტურულ ფრონტზე ქართველ ებრაელთა პირველი ნაბიჯი უწოდა. ეს უკვე სერიოზული განაცხადი იყო. გერცელ ბააზოვმა, წერა-კითხვის სალიკვიდაციო სასწავლებლის სულისჩამდგმელმა, ასეთი სიტყვებით დაასრულა თავისი გამოსვლა ამ საღამოზე: „თქვენ წინ წარმოდგებიან ისინი, ვინც ამ ორი კვირის წინათ ანი და ბანიც არ იცოდნენ“ [ციციშვილი, 1964: 12]. ამიტომაც ბუნებრივია, მათი მცირეოდენი წარმატებაც კი უპრეცედენტო მოვლენად აღიქმებოდა ქართველ ებრაელთა ძირითადი მასის სრული კულტურულ-ინტელექტუალური ვაკუუმის ფონზე, ხოლო თავად ახალგაზრდა გერცელ ბააზოვისათვის ეს უკვე შემდგომი დრამატურგიული მოღვაწეობის ჩანასახი და სათავე იყო.

მწერლის უფროსი და - ფანი ბააზოვიც საკმაოდ დიდ შეფასებას აძლევდა აღნიშნულ სკოლას. მისი სიტყვებით: „ეს სკოლა იქცა არნახულ კულტურულ-ეროვნული საქმიანობის ცენტრად, სადაც მოსწავლეები აწყობდნენ მუსიკალურ-ლიტერატურულ საღამოებს, მღეროდნენ ებრაულ სიმღერებს, დგამდნენ პიესებს ებრაულ ენაზე ან ებრაულ პიესებს ქართულად“ [ბააზოვი, 2000: 349]. სულ მოკლე ხანში, 1924 წელს, ამ ახალგაზრდული წრისაგან გერცელმა შექმნა დრამატული დასი სიმბოლური სახელწოდებით – „კადიმა“, რაც ქართულად „წინ“-ს (წინასვლას) ნიშნავდა. გერცელის მიზნები გაცილებით შორს მიდიოდა, ფიქრობდა, მთავრობისაგანაც დახმარება ექნებოდა

და თანდათან სრულყოფილ, ღირებულ თეატრალურ დასს ჩაეყრებოდა მყარი საფუძველი, თუმცა ესეც ფუჭი და განუხორციელებელი ოცნება აღმოჩნდა.

ახლად ჩამოყალიბებულ თეატრალურ წრეში ბააზოვების მთელი ოჯახი იყო ჩართული: მამა და და-ძმა. რეჟისორად მოიწვიეს იმ დროისათვის უკვე კარგად ცნობილი თეატრმცოდნე - დოდო ანთაძე, რომელმაც, მართლაც, ძალიან დიდი თანადგომა და დახმარება გაუწია ახალბედა მსახიობებსა და საერთოდ მთელ თეატრალურ დასს. როგორც რეჟისორი აღნიშნავს, წრის წევრებში ხაიმ და ფანი ბააზოვების გარდა შედიოდნენ: ხანანა დავარაშვილი, იოსებ და დავით იოსებაშვილები, ილია დავითაშვილი, ფაშა ბასანოვი, იოსებ წიწყაშვილი, სიმონ და ილია სიმინიშვილები, ისაკ ჯაჯანაშვილი, სიმონ ელიშაყოვი, ხაიმ გორელიშვილი, აბრამ მანაშენომი და მენაშე იეხისკიელაშვილი. მათი აბსოლიტური უმრავლესობა 102-ე შრომის სკოლასთან არსებული წერა-კითხვის უცოდინარობის სალიკვიდაციო სასწავლებლის მოწაფეები გახლდნენ. დოდო ანთაძე იხსენებს, თუ რა მძიმე პირობებში უხდებოდა მუშაობა, რადგან ძალზე უდისციპლინო მსახიობებთან ჰქონდა საქმე. დღისით ისინი წვრილმან ვაჭრობას ეწეოდნენ, ზოგი მათგანი ფეხსაცმლის მწმენდელად მუშაობდა, ზოგიც ტკბილეულითა და ხილეულით ვაჭრობდა. „...როლების სწავლება მიხდებოდა მოკარნახის მეშვეობით, რადგან წერა-კითხვას არ იყვნენ იმდენად დაუფლებულნი, რომ ტექსტი თვითონ ესწავლად. ეს ძალზედ ართულებდა მდგომარეობას, მაგრამ მიზანს მაინც მივაღწიე: წრემ საკმაო ხანს იარსება და რამდენიმე სპექტაკლიც კი დაიდგა“ [ანთაძე, 1962: 241]. თემატიკა ძირითადად ებრაელების წარსული ცხოვრებიდან იყო აღებული.

1925 წლის 12 იანვარს „კადიმას“ პრემიერად წარმოდგენილი იქნა მეკლერის დრამა „ხასა გივამი“. სპექტაკლი წარმატებით დაიდგა. მასში მონაწილეობას იღებდა ებრაელ ბავშვთა გუნდი. წარმოდგენის დაწყებამდე მათ ებრაულად შეასრულეს ინტერნაციონალი და დასასრულს - ქართულად. ამ ფაქტსაც, რა თქმა უნდა, თავისებური სიმბოლური დატვირთვა ჰქონდა და ქართველთა და ებრაელთა მრავალსაუკუნოვანი მეგობრული თანაცხოვრების ჰიმნად ჟღერდა. მაყურებელთა შორის, ებრაელების გარდა, ბევრი იყო ქართველი ინტელიგენციის წარმომადგენელიც. სპექტაკლმა საზეიმო ხასიათი მიიღო. წარმოდგენის დამთავრების შემდეგ ახალბედა მსახიობები მხურვალე აპლოდისმენტებით დაჯილდოვდნენ (პიესა ივრითიდან თარგმნა ნათელა ელიაშვილმა).

მაღევე, ისევე დოდო ანთაძის ხელმძღვანელობით, განხორციელებულ იქნა გერცელ ბააზოვის ახალი ორიგინალური პიესა „საიდუმლო ბინა“ (ეს პიესა ცნობილია სახელწოდებითაც „ნამძვების ვაკე“), რომელიც ასახავდა ესპანელ ებრაელთა ცხოვრებას XVI ს-ში, მათ დევნასა და ინკვიზიციის საშინელებებს. მსახიობ-შემსრულებელთაგან ყურადღებას იპყრობდნენ დავით ბააზოვის შვილები - ფანი (მარიამი) და ხაიმი (ფედრო), აგრეთვე ილ. დავითაშვილი (სებასტიანი) და შ. ათანელოვი (ელუიზი). პიესა დაიდგა 1925 წლის 11 თებერვალს. ტრაგედიის შესახებ რეცენზია დაიბეჭდა ყოველკვირეულ ჟურნალ „თეატრი და ცხოვრების“ მე-19 ნომერში და საკმაოდ დიდი შეფასებაც მიეცა. ყველაფერთან ერთად სასიხარულო და მნიშვნელოვანი ის ფაქტი იყო, რომ საქმე ეხებოდა ორიგინალურ პიესას, რის ნაკლებობასაც ნამდვილად განიცდიდა მაშინდელი ჩვენი დრამატურგია. ამიტომაც გერცელ ბააზოვის დამსახურება იზრდებოდა არა მხოლოდ ქართველ ებრაელთა წინაშე, არამედ, საერთოდ, ქართული ორიგინალური დრამატურგიის განვითარებისა და გამრავალფეროვნების თვალსაზრისითაც.

იგივე ე. წ. „თვითმოქმედებითი წრის“ მიერ დაიდგა აგრეთვე ჩირიკოვსკის ცნობილი პიესა „ებრაელები“, რომელშიც მთავარი როლის შემსრულებლად მოწვეული იქნა ახალგაზრდა მსახიობი პავლე კანდელაკი. „კადიმას“ რეპერტუარში შეტანილ იქნა გერცელის „ახალი გეტო“, ნორდაუს „დოქტორი კანი“, „ურისის სისხლი,“ შ. დადიანის „გუმინდელნი“ და სხვა წარმოდგენები.

როდესაც „კადიმას“ არსებობის შესახებ ვსაუბრობთ, ყურადღების მიღმა არ უნდა დაგვრჩეს ის კეთილგანწყობილი და საქმიანი ურთიერთობა, რომელიც გერცელ ბააზოვსა და შალვა დადიანს შორის არსებობდა. ცნობილია, რომ შალვა დადიანი დიდი ხელისშემწეობი და მხურვალე გულშემატკივარი გახლდათ ქართველი ებრაელების. ამიტომაც სწორედ მას დაუკავშირდა გერცელი და 1925 წელს „კადიმას“ დაარსების ფაქტთან დაკავშირებით მოსკოვში ხანგრძლივი მივლინებით მყოფ მწერალს დიდი სიხარულითა და თანაგრძნობის სურვილით სავსე წერილი მისწერა, რომელშიც კარგად ჩანს, რომ მათ, ორივეს, დიდი ხნის მანძილზე ნაფიქრი და ნაოცნებარი აუხდათ. გერცელი წერს: „საქართველოს ებრაელობაში მოხდა ის დიდი „გარდატეხა“, რომლის შესახებაც ხშირად გვქონდა საუბარი. და ამ გარდატეხასთან ერთად თავი წამოჰყო სხვა და სხვა კულტურულმა და ხელოვნურმა მისწრაფებებმა. ერთი მათგანია, რასაკვირველია, სასცენო დარგი. აქ დაარსდა ქართველ ებრაელთა დრამატული კოლექტივი „კადიმა“ (წინ), რომელიც იანვრის პირველიდან შეუდგება მუშაობას. უკვე მოახდინა მათ თავის ძალთა პირველი გამოფენა ამ თვის 12, ყოფილ მცირე თეატრში... წარმოდგენები იქნება გამართული სისტემატურად, ყოველ ორ კვირაში ხსენებულ თეატრში“ [მუზეუმი, ფონდი: 1-264]. გერცელ ბააზოვს ძალზედ ახარებს ის ფაქტი, რომ ქართული საზოგადოება გულთბილად და თანაგრძნობით შეხვდა ებრაელთა წინსვლას კულტურული ცხოვრებისაკენ, არც ამის ხაზგასმა ავიწყდება დამწყებ დრამატურგს შალვა დადიანისადმი მიწერილ წერილებში: „ქართული პრესა ჩვენს გამოფენიზლებას დიდი აღფრთოვანებით შეხვდა. პირველმა სპექტაკლმა დაადასტურა, რომ ჩვენს შორისაც არიან უნიჭიერესი ახალგაზრდები, რომელთაც სჭირდებათ ახალი გზის გამკვლევი და ხელმძღვანელი“ [მუზეუმი, ფონდი: 1-264]. სწორედ ერთ-ერთ ასეთ გზის გამკვლევად მოველინა ებრაულ დიასპორას საქართველოში გერცელ ბააზოვი.

„კადიმას“ ინტერესებიდან გამომდინარე, გერცელი ძალზე დაინტერესებული იყო მოსკოვში არსებული ორი ებრაული თეატრით. ერთი იყო „ჰაბიმა“, რომელსაც ვინმე ცემახი ხელმძღვანელობდა, მეორე – ებრაელთა სახელმწიფო თეატრი, ცნობილი რეჟისორისა და მსახიობის – სოლომონ მიხოელსის თავკაცობით. „ჰაბიმა“ გახლდათ მოსკოვის ერთ-ერთი ჩიხში დამალული პატარა თეატრი, რომელიც ახალგაზრდა ებრაელებმა შექმნეს ნიჭიერი არტისტის ცემახისა და თითქმის გენიალური რეჟისორის ეევგენი ვახტანგოვის (1883-1922) ხელმძღვანელობით. ვახტანგოვი ამ ხანად უკვე ძალიან ავადმყოფობდა და რეპეტიციებზე, თურმე, სანიტარული საკაცით დაჰყავდათ. „რა საინტერესო დამთხვევაა – შენიშნავს აბონ ციციშვილი – აქ, თბილისში შექმნილი ქართველ ებრაელთა დრამატული დასის „კადიმას“ რეჟისორია ქართველი დოდო ანთაძე და იქ, მოსკოვში, ებრაული თეატრის „ჰაბიმას“ ერთ-ერთი დამაარსებელი და რეჟისორია ასევე ქართველი ეევგენი ვახტანგოვი“ [ციციშვილი, 1997: 15].

სწორედ ამ თეატრზე შეაჩერა არჩევანი გერცელ ბააზოვმა. მოსკოვში მისი მივლინების მთავარი მიზანიც სწორედ ის იყო, რომ უკეთ გაცნობოდა „ჰაბიმას“ თეატრალურ ცხოვრებას. თანაც ყოველივე ამას ხელს ისიც უწყობდა, რომ შალვა დადიანი კარგ ურთიერთობაში იყო თეატრის ხელმძღვანელ ცემახთან. სწორედ ამ

კონკრეტული მიზნით გაემგზავრა გერცელი 1925 წლის 26 აგვისტოს ერთ-ერთ მეგობართან ერთად მოსკოვში, რათა პირადად შეხვედროდა ცემახს და შეთანხმებოდა „ჰაბიმას“ საგასტროლო მოგზაურობის შესაძლებლობის თაობაზე. თუმცა ამ თეატრის დღეებიც უკვე დათვლილი იყო. მან საბჭოთა კავშირში სახელმწიფო თეატრის სტატუსით მხოლოდ 1925 წლამდე იარსება და გერცელ ბააზოვის მიზნებიც, ამ კონკრეტული მიმართულებითაც, განუხორციელებელი დარჩა.

ახალბედა დრამატურგს ძალიან კარგად ესმოდა საქმის ვითარება, იცოდა რომ დიდი ძალისხმევა და უამრავი სირთულის გადალახვა მოუხდებოდათ სრულფასოვანი თეატრის ჩამოყალიბება-განვითარების გზაზე, მაგრამ ეროვნული სულისკვეთებით ანთებული და გამოფხიზლებული ქართველი ებრაელები გერცელის თავკაცობით მზად იყვნენ ყველა დაბრკოლება ადვილად გადაეღებინათ. „რასაკვირველია, – აღნიშნავს გ. ბააზოვი, – ყოველი დასაწყისი მეტად ძნელია, ბევრი დაბრკოლება დასჭირდებათ გადაიტანონ ამ ახალგაზრდებმა, არაფრისმცოდნე და სულიერად გაუწვრთნელმა „მსახიობებმა“, მაგრამ სიყვარული საქმისადმი და ღრმა რწმენა, რომ დადგა დრო, როცა ჩვენი ხალხიც გამოდის კულტურულ ფრონტზე სამუშაოდ – ყველა ეს, საწინდარია აუცილებელი გამარჯვებისა“ [ციციანი, 1997: 1]). განზრახვა თავისთავად საუკეთესო და მეტად კეთილშობილური იყო, მაგრამ ამ დიდ საქმეს მხოლოდ გერცელის ენთუზიაზმი, დოღო ანთაძის მონდომება და საოცარი სიყვარული საქმისადმი არ ყოფნიდა, საჭირო იყო კადრები, სცენის მოყვარულებს წერა-კითხვა მაინც უნდა სცოდნოდათ სათანადოდ, რომ თეატრულურ დასს არსებობა გაეგრძელებინათ. ყველაზე მთავარი დაბრკოლება კი ის ეპოქა და რეჟიმი იყო, რომელშიაც „კადიმას“ მოუწია არსებობა (1924-25 წწ.). ფინალი ბუნებრივი და მოსალოდნელი გახლდათ. „კადიმა“ შეუერთეს მუშა-ახალგაზრდობის თეატრს, რომელსაც სათავეში გრ. სულიაშვილი, სამა მიქელაძე და სხვანი ჩაუდგნენ და ამით ებრაელობას, ფაქტობრივად, წაერთვა ეროვნული თვითშემეცნების გამოხატვის კიდევ ერთი საშუალება. ეს პროცესი კი – ებრაელთა კულტურული თუ სხვა დაწესებულების დახურვა – საკავშირო მოვლენად იქცა თანდათან მთელი საბჭოთა კავშირის მასშტაბით და როგორც ა. ციციანი აღნიშნავს: „ეს კიდევ ერთი დადასტურება იყო იმისა, რომ საბჭოთა ხელმძღვანელები ტაქტიკური მოსაზრებიდან გამომდინარე, გარკვეული დროით უშვებდნენ ებრაული კულტურის განვითარებას, მაგრამ მათი სტრატეგიული მიზანი უცვლელი რჩებოდა: ებრაელთა ასიმილაცია, რაც, როგორც ისტორია ცხადყოფს, შეუძლებელი საქმეა“ [ციციანი, 1997: 15].

მიუხედავად ყველა ზემოაღნიშნული წინააღმდეგობისა და თვითმოქმედი დასის „კადიმას“ ხანმოკლე არსებობისა, უდავოა, რომ თავად ფაქტი, უმნიშვნელოვანეს და უპრეცედენტო მოვლენად უნდა ჩაითვალოს იმ დროისათვის ქართულ-ებრაულ სინამდვილეში, რომლის უმთავრესი მიზანი ებრაული კულტურის და ტრადიციების შენარჩუნება და პოპულარიზაცია იყო, რითაც მნიშვნელოვანი კვალი დატოვა ქვეყნის კულტურულ ისტორიაში. „კადიმას“ წარმოდგენებმა ხელი შეუწყო ქართული და ებრაული კულტურის დაახლოებას, ეთნოკულტურულ მრავალფეროვნებას და ინტერკულტურულ კომუნიკაციას საქართველოში, „კადიმა“ იქცა ერთგვარ დამაკავშირებელ პლატფორმად ორ კულტურას შორის. დასი მიმართული იყო როგორც ებრაული თემატიკის, ისე ქართული კულტურული ელემენტების წარმოჩენაზე, რაც საშუალებას აძლევდა ორივე საზოგადოებას დაენახა საკუთარი თავის ასპექტები და გაეზიარებინათ ერთმანეთისთვის განსხვავებული ტრადიციები და ღირებულებები.

აღსანიშნავია, რომ „კადიმა“ აქტივობები და წარმოდგენები მნიშვნელოვანი იყო ორივე თემისთვის, რაც ხელს უწყობდა არა მხოლოდ კულტურული დიალოგის, არამედ ურთიერთგაგების და შემწყნარებლობის კიდევ უფრო გაღრმავებას და განმტკიცებას ორ ერს შორის.

ლიტერატურა :

1. ანთაძე, დ., - დღეები ახლო წარსულიდან. თბილისი: გამომცემლობა „ხელოვნება“, 1962.
 2. ბააზოვი, პ., - ფურცლები წარსულიდან. თელ-ავივი: გამომცემლობა „ურიან“, 2000. 558 ბპ.
 3. ბააზოვი, პ., - იუდეველი. ხოლონი: გამომცემლობა თელ-ავივის უნივერსიტეტი, 2002.
 4. ნიკოლეიშვილი, ა., - ნარკვევები ქართველ ებრაელთა ლიტერატურულ-პუბლიცისტური მოღვაწეობის ისტორიიდან, წიგნი I. ქუთაისი: გამომცემლობა ქუთაისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2003.
 5. ციციშვილი, გ., - ქართული საბჭოთა დრამატურგია. თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, 1962.
 6. ციციშვილი, გ., - გერცელ ბააზოვი, თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, 1964.
 7. ციციშვილი, ა., - კადიმა, ჰაბიმა და გერცელ ბააზოვი, გაზ. „ლიტ. საქართველო“, თბილისი: გამომცემლობა მწერალთა კავშირის ლიტერატურული ორგანო, 11_18 აპრილი, 1997.
- გიორგი ლეონიძის სახელობის ლიტერატურული მუზეუმი. თბილისი. (გერცელ ბააზოვის ხელნაწერები 26622; 26048-70- 71).

Guranda Gobiani

Kutaisi University

e-mail: gobianiguranda78@gmail.com

<https://doi.org/10.52340/lac.2024.32.14>

SJIF 2024: 8.268

"Kadima" – a platform for ethnocultural dialogue

Abstract

The drama troupe "Kadima" was created in Tbilisi in the 1920s under the leadership of the famous Georgian Jewish writer, playwright, and public figure, Gertzel Baazov. The troupe's name means "progress" in Hebrew and reflects Zionist and national ideas. Kadima's mission was to preserve Jewish culture and language, which was especially urgent during the Soviet era when teaching Hebrew and other national symbols were restricted.

"Kadima" was formed on the basis of the "102nd School of Poor Jews", which was founded in Tbilisi in 1921 under the leadership of Baazov and became a center for teaching Hebrew, Jewish history, and literature. This school played an important role in preserving the knowledge and identity of Georgian Jews, although the Soviet authorities soon banned teaching in Hebrew. Despite this, through "Kadima" Baazov was able to preserve a part of Jewish culture and promote the development of Georgian-Jewish intercultural relations.

The troupe included not only the Jewish but also the Georgian community in the cultural dialogue. In the performances staged by the troupe, a synthesis of Georgian and Jewish themes

could be felt, contributing to the development of mutual understanding and tolerance between the two cultures. With the support of Dodo Antadze and Shalva Dadiani, "Kadima" brought Jewish and Georgian cultural elements to life on stage, allowing the audience to get to know and appreciate both cultures better.

The historical significance of "Kadima" lies in the fact that it left a significant mark in the Georgian-Jewish intellectual space and contributed to the strengthening and development of friendly ties and ethno-cultural dialogue between the two communities, which was a unique and unprecedented event for that period.

Key words: ethnocultural dialogue Georgian-Jewish diaspora, intercultural relations, "Kadima"

რეცენზენტი: მარია გავრილინა